

■ OP CURSUS

Het Brussel-effect

Steeds meer buitenlandse studenten willen Nederlands leren. Meestal kunnen zij hiervoor terecht in hun eigen land. In heel wat Europese landen, maar ook daarbuiten, kan men namelijk Nederlands als hoofd- of bijvak kiezen aan het talentencentrum van een universiteit. Ze krijgen er les van landgenoten, die daar zelf

de taal hebben geleerd. Maar ook in ons land worden cursussen Nederlands georganiseerd voor buitenlanders. Jaarlijks komen zo honderden studenten en leraars afgezakt naar Gent en Hasselt. Ze volgen er de zomercursussen van de *Nederlandse Taalunie*, een taal- en cultuurbad. Wat hen aantrekt? «Ideeën en didactische mogelijkheden uitwisselen met collega's», antwoordt leraar en talentiefhebber *Diederich Mannheim* in vlot Nederlands. «Andere culturen leren kennen», antwoordt *Dhina* uit Indonesië, die niet minder dan 35 uur Nederlands per week krijgt. *Jason*, uit Canada, heeft weer een ander motief: «Ik heb familie in Nederland en wil eindelijk met mijn neven communiceren in hun eigen taal.» Velen komen met de blik op Europa gericht (het zogenaamde Brussel-effect). Ze hopen ooit werk te vinden bij de Europese Gemeenschap. De lesgevers zijn Vlaamse leerkrachten met ervaring in het buitenland of met onderwijs van het Nederlands als tweede taal. Unaniem prijzen zij de motivatie van de studenten, hun inzet en openheid. «Zo'n cursus is één van de bindende factoren om de Europese gedachte en de idee van solidariteit door te geven», voegt leraar *Wilfried Verhaert* toe. «En misschien zullen sommige studenten dit later zelf doen in leidende posities.»

■ GEDRAGSPROBLEMEN?

Passen op de kleintjes

«Die kinderen zouden nu in jeugdbendes zitten. Sommigen zijn in een jaar tijd wel honderd keer naar de directeur gestuurd wegens spijbelen of wangedrag. Maar sinds we ze deze job hebben gegeven, is dat verleden tijd.» Aldus *Louise Gaitanos*, lerares in Texas (VS) in *Times Educational Supplement*. Bijna elf jaar loopt daar een uniek project voor leerlingen van twaalf tot zestien jaar. De meeste hebben al een zwaar verleden van spijbelen, geweld, vandalisme. Motivatie: nihil. Maar in plaats van repressief op te treden, startten scholen in samenwerking met een frisdrankenbedrijf een uniek programma om de jongeren weer op het rechte pad te krijgen. In ruil voor het minimum uurloon van 4,25 dollar brengen de leerlingen vier keer per week een aantal uren door in de nabije basisschool. Hun taak is er de kinderen op allerlei manieren te helpen en te begeleiden. En het effect is er. «We voelen ons tegelijk leerling en leraar. Deze job stimuleert me echt om naar school te komen», zegt de veertienjarige *Dareen*. «In het begin komen ze voor het geld», zeggen de initiatiefnemers. «Maar al gauw willen ze het werk echt goed doen. Ze voelen zich verantwoordelijk en gerespecteerd in hun taak. Dat de kleine kinderen naar hen op- en uitkijken, verandert hen compleet.» Leerkrachten beseffen dat deze aanpak geen wondermiddel is, maar niets werkte ooit beter. Van al de *projectleerlingen*, die eens zo goed als opgegeven waren, beëindigt nog amper twee procent zijn schoolloopbaan vroegtijdig. Ter vergelijking: het gemiddelde percentage voor de hele VS bedraagt veertien procent, onder Texaanse Hispano's zelfs 27 procent. Meer nog, de meesten studeren na hun achttien nog verder, met succes.

■ ROOKVRIJ

Steek een munt op

In Nederland kunnen leerlingen geld verdienen door het roken af te zweren. De *Stichting voor Volksgezondheid* biedt groepen jongeren *Smoke Free Kids*-contracten aan. Het rookverbod begint op 12-jarige leeftijd en duurt tenminste vier jaar. De beloning bedraagt 300 gulden per persoon. Nicotinedetectoren en interne controle moeten het contract hard maken. Vandaar dat het ook enkel in groep kan worden aangegaan.

■ ONDERZOEK

Handicap in de klas

In Vlaanderen krijgen kinderen met een motorische, auditieve en visuele handicap de kans om zich in gewone scholen te integreren. Ze krijgen hulp van een extern begeleider, maar volgen voor het overige het gewone lessenrooster. Een duizendtal leerlingen maakt effectief gebruik van dit Geïntegreerd Onderwijs (GON). Misschien zitten er wel in uw klas. Wie zijn die kinderen en jongeren? Hoe verloopt hun schoolloopbaan? En welke resultaten boeken zij in het GON? Een onderzoek.

De meeste kinderen met gezichts- of gehoorstoornissen of met bewegingsmoeilijkheden vinden een plaats in type 7, 6 en 4 van het buitengewoon onderwijs, vorig jaar zo'n 3000 in aantal. Nog eens duizend volgen echter het gewone onderwijs. Van kleuter- tot secundair onderwijs, gespreid over alle netten. Ze doen dit op initiatief van hun ouders en met regelmatige hulp van een begeleider. Eén op drie heeft een attest voor een ernstige handicap, één op vijf komt uit het buitengewoon onderwijs. Dit zijn de zogenaamde GON-leerlingen (Geïntegreerd ONderwijs). Een Leuvens onderzoeksteam onder leiding van *prof. B. Maes* en *prof. R. Maschelein* checkten vorm, inhoud en kwaliteit van dit onderwijs.

Begaafd

Men denkt wel eens dat enkel slimmere gehandicapte leerlingen naar het GON gaan. Dat is niet zo. De grootste groep beschikt over gemiddelde intellectuele mogelijkheden, maar net zoals in het gewone onderwijs zijn er ook minder en hoger begaafden. Niette-

min doen GON-leerlingen er gemiddeld duidelijk langer over om hun schoolloopbaan af te werken dan leerlingen uit het gewoon onderwijs. 40 procent heeft één of meer jaren onderwijsachterstand (9 procent minstens twee jaar). Er zijn ook 20 procent meer zittenblijvers.

Stilzitten

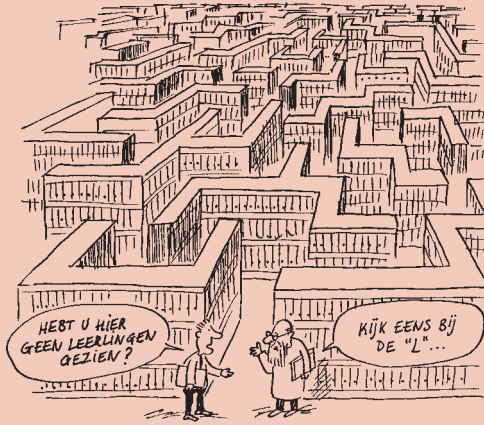
Eén op vier GON-leerlingen kampt volgens de begeleiders met ernstige leerproblemen. Type 6-leerlingen hebben minder leerproblemen dan de twee andere types, type 7-leerlingen het meest. Leerlingen uit het secundair hebben het niet moeilijker met de leerstof dan jongere kinderen. Gevraagd naar de problemen die hun leerlingen zoal ondervinden, noemen GON-begeleiders lange tijd stilzitten, aandachtig blijven, het schrijfproces, het waarnemings- en voorstellingsvermogen, attitude en gedrag, leestech-niek, ruimtelijk inzicht, wiskunde, taalvakken. Bepaalde problemen zullen zich meer manifesteren bij het ene type dan andere. Het verschil tussen matig en ernstig gehandicapt valt daarbij niet altijd op. Het taal- en rekenniveau van GON-leerlingen ligt in het algemeen lager dan dat van de overige leerlingen uit het gewoon lager onderwijs.

Angstig

Slechts de helft van de leerlingen zou sociaal goed geïntegreerd zijn binnen de klasgroep. Bij één op acht laat dit duidelijk te wensen over. Bij één op tien botert het niet met de leerkracht. De sociale integratie is meer problematisch in het secundair onderwijs. Jongere kinderen voelen zich doorgaans wel goed in hun

De spons erover

U komt de klas binnen. Net op dat moment beëindigt een natte spons met een luide smak zijn vlucht tegen het bord. De dader kijkt uitdagend rond. U zou onmiddellijk kunnen uitvliegen tegen klas of dader, u kunt het voorval negeren of eventueel een grapje maken. In *Managing Behaviour Problems* geeft *Diane Montgomery* het volgende advies: «Ga op het kritieke moment geen confrontatie aan, maar toon wel dat u de zaak onder controle hebt. Dat kunt u bijvoorbeeld door te zeggen 'Daar zullen we het straks eens over hebben', waarna u gewoon de les begint. U bewijst daarmee niet uit uw lood te zijn geslagen. Zet de leerlingen aan het werk. Geef enkele leerlingen individuele commentaar bij hun werk. Zorg ervoor dat de dader u goed en wel ziet komen. Geef waar het kan positief stimulerend advies, ook aan de sponswerper. Na de les laat u hem even nablijven. Daarmee isoleert u hem van een potentieel publiek. Vraag gewoon: 'Wat was het probleem?' Daarmee stelt u zich niet op vanuit een machtspositie, maar veeleer als raadgever. Zo kunt u tot een overeenkomst komen. Misschien zal de leerling achteraf bij zijn vrienden bluffen dat hij er goed vanaf is gekomen, maar de kans is groot dat u hem bij een volgende gelegenheid bij een frons of oogcontact snel weer tot de orde kunt roepen.»

Een net vol boeken

Het gebeurt wel vaker. Tijdens een les hebben de leerlingen boeken nodig uit de schoolbibliotheek. Als ze die echter willen gaan opsporen, blijkt de bib gesloten wegens geen leerkracht of bibliothecaris aanwezig. Personeelstekort heet dit en sommige Vlaamse scholen doeken om die reden zelfs hun bibliotheek op.

Misschien kunnen zij een voorbeeld nemen aan wat men doet op de Faroëreilanden, een tamelijk geïsoleerde eilandengroep halfweg tussen Noorwegen en IJsland. Het isolement en bepaalde infrastructuurproblemen maken onderwijs er minder evident dan bij ons. «Er is maar één scholenet en de grootste school telt niet meer dan vierhonderd leerlingen», zegt lerares *Andrea Verstraeten*, die het Faeroër onderwijsstelsel ter plaatse leerde kennen. «Maar schoolbibliotheken zijn er, personeel of niet. Ofwel kunnen de leerlingen er individueel terecht ofwel begeleidt een leerkracht hen. En in scholen zonder bibliotheek neemt de jeugdafdeling van de plaatselijke openbare bibliotheek die taak over. Er zijn ook materialenbanken waar men voor de duur van een volledig schooljaar boekenpakketten van een dertigtal exemplaren mag ontlenen voor gebruik in de klas.» Recent materiaal voor weinig geld dus. Of hoe kleinschaligheid andere perspectieven kan bieden.

vrezen ze dat deze toestellen ook wel eens worden ingezet voor minder frisse zaakjes (examenfraude, drugs enz.). Hier en daar denkt men aan een aanpassing van het schoolreglement. Andere directies maken geen bezwaar, zolang de GSM maar niet in de klas wordt gebruikt. Schoolhoofden uit het basisonderwijs staan toleranter tegenover het verschijnsel dan die uit het secundair. Zij brengen blijkbaar begrip op voor bezorgde ouders die hun kind een bieper of GSM meegeven naar de (kleuter)klas. Overigens komen ook leerkrachten met de GSM naar school. Sommigen gebruiken die naar verluidt voor hun bijbaantje. Daar hebben ouders, leerlingen en collega's dan weer vragen bij.

De mega-foon

Ongeveer 800.000 Belgen bezitten momenteel een GSM. Dat is dubbel zo veel als vorig jaar. Ruim de helft van de gebruikers is jonger dan 35. En hoewel GSM-gebruik niet goedkoop is, blijken steeds meer jongeren mobiel te communiceren. Ook op school. In sommige scholen zou het aantal leerlingen dat een GSM meebrengt al rond de vijf procent schommelen. De meeste directies willen mobiel telefoneren zeker niet stimuleren: te storend voor het lesverloop en het normale leven op school. Bovendien

vel, maar vanaf 8 jaar neemt dit gevoel af. Ze beoordelen hun sportieve capaciteiten, fysiek voorkomen, maar ook hun schoolse prestaties en sociale contacten dan negatiever. Leerkrachten melden dat de GON-groep iets meer lichamelijke klachten, sociale problemen en denkproblemen heeft dan leerlingen zonder handicap. Ook zouden zij meer angstig, teruggetrokken of geremd gedrag vertonen. Eén op vier ouders meent dat de sociale relaties tussen hun gehandicapt kind en de klasgenoten maar matig zijn van kwaliteit.

Gedragregels

GON-begeleiders geven gemiddeld aan één op twee GON-leerlingen een of andere vorm van extra les, al of niet gecombineerd met specifieke hulp bij de verwerking van de leerstof. De helft krijgt ook sociaal-emotionele ondersteuning. 75 procent van de begeleiders brieft de leerkracht(en) uit het gewoon onderwijs bij de komst van een GON-leerling in het begin van het schooljaar. Voor de onderzoekers is deze informatie, naast grondregels voor de omgang met een GON-leerling, pure noodzaak. Verder overleg gebeurt in meer dan de helft van de ge-

vallen wekelijks, maar soms ook helemaal niet. De leerstof staat daarbij centraal. Met de ouders spreekt de begeleider één tot drie keer per schooljaar. De ouders zijn daar veelal tevreden over, maar meer overleg zouden ze wel appreciëren.

Twijfels

Bijna de helft van de bij het onderzoek betrokken leerkrachten zegt zijn gedrag tijdens het lesgeven specifiek aan te passen aan de GON-leerling. Eén op drie verandert zijn stijl van lesgeven aan de hele klasgroep. Verschillende leerkrachten hebben meer frequent contact met de ouders. De betrokkenheid van de directie van de gewone school bij het GON-gebeuren is erg variabel. Sommige directies hebben nauwelijks contacten in die zin, andere zetten zich actief in voor het welslagen van het GON. Ook in scholen buitengewoon onderwijs zijn er soms grote verschillen. Van structurele samenwerking en ondersteuning van de GON-begeleider in de ene school tot helemaal niets in de andere. Volgens de onderzoekers zijn enige sensibilisering en nascholing voor de gewone leerkracht zeker op hun plaats. Ook de criteria om de ernst van een handicap te beoordelen zijn aan herziening toe. Daar hangt de hoeveelheid GON-hulp namelijk van af.

Onderzoek naar de determinanten van de instroom en van de loopbaan van leerlingen in het geïntegreerd onderwijs - B. Maes, R. Masschelein e.a. Een samenvatting van het onderzoek is gratis verkrijgbaar op aanvraag - afdeling Orthopedagogiek - departement Psychologie en Pedagogie - KULeuven - Vesaliusstraat 2 - 3000 Leuven - tel 016-32 62 24 - fax 016-32 59 33